

Теодор Гай описує своє життя, виправдовуючи сумнівні морально-етичні якості. Рецептна інтрига полягає в тому, що наратор контролює модус читацького сприйняття, неодноразово використовує містифікацію. Наратору важливо переконати читача у благородності Теодора Гая. Але якщо спочатку у реципієнта виникають сумніви щодо зображуваного художнього світу, то до кінця твору він розуміє, що ним відверто маніпулюють. Позаяк персонаж, який вправляється в письмі, приховує себе як наратора, ненадійність є його основною характеристикою. У романі співіснують кілька фабул і, відповідно, сюжетів, де первинним визначаємо факт komponування історії Теодором Гаєм.

Список використаних джерел

1. Гребенюк Т. Подія в художній системі сучасної української прози: морфологія, семіотика, рецепція: монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2010. 424 с.
2. Шкурупій Г. Вибрані твори. Київ: Смолоскип, 2013. 872 с.
3. Шмид В. Нарратология. Москва: Языки славянской культуры, 2003. 312 с.

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА ПРИРОДА ТРИЛОГІЇ «OST» УЛАСА САМЧУКА: РІЗНІ ПОГЛЯДИ ТА СУЧАСНІ ДИСКУСІЇ

Пасічник Олена, кандидат філологічних наук, доцент
*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

Давні розбіжності у ставленні до прози Уласа Самчука, поновилися з поверненням в Україну архіву письменника і ширшим ознайомленням з його доробком. Якщо розвінчувальні, нищівні оцінки діяльності і творчості Самчука після 1991 року з обігу зникли, то амплітуда суперечливих оцінок, крім апологетики і неприйняття, збагатилася різними відтінками аналітичних поціновувань, які все-таки тяжіють до відзначених двох векторів. Це

позначилось як на нових історико-літературних працях про Самчука, так і на перевиданнях його текстів в Україні.

Найбільш характерними із сучасних полярних оцінок є позиції С. Пінчука і Г. Штоня.

На початку 90-х рр. друком з'явилися популярні ще в 30-ті роки «Марія» (1991), «Волинь» (1993), відтак – романи «Чого не гоїть вогонь» (1995), «Гори говорять» (1996). Перевидані трилогія «Ost» («Морозів хутір», «Темнота», «Втеча від себе»), канадський роман «На твердій землі»; вони вже привернули увагу літературознавців різних поколінь (С. Пінчук, Р. Гром'як, М. Гон, Г. Штонь, Р. Мовчан, І. Бурлакова, В. Кизилова, І. Комінярська, О. Пасічник, О. Пастушенко, Н. Плетенчук, І. Руснак).

Аналітичне заглиблення в жанрову природу трилогії «Ost» розпочалося з наукових конференцій, присвячених 90 і 95-річчю з дня народження Самчука (1995 і 2000 роки), у доповідях Р. Гром'яка, Г. Штоня, М. Гона, Р. Мовчан та ін. Автори також враховували публіцистичні заяви Самчука, апробуючи їх структурою текстів цього трикнижжя.

Дещо інший кут зору в осмисленні жанрової природи «Ost» обрала тоді ж Р. Мовчан.

Друга половина 90-х рр. ХХ і початок ХХІ століття ознаменовані шістьма кандидатськими дисертаціями молодшого покоління українських філологів з усіх регіонів країни. 1996 року захистили свої праці Ю. Мариненко (Кіровоград) і В. Кизилова (Луганськ), 1999 р. – С. Бородіца (Тернопіль), 2001 р. – І. Бурлакова (Харків), 2002 року – О. Пастушенко (Київ) і Н. Плетенчук (Івано-Франківськ), 2004 року – О. Пасічник (Кременець). Їх автори також розходяться у трактуванні творчого методу Самчука-митця, художньої своєрідності його прози.

Зауважимо, що хоча Ю. Мариненко не розглядав жанрово-стильового новаторства і наратологічних питань, але у підсумку він оприядив ті критерії, згідно з якими реінтерпретував творчість Самчука з нових позицій.

В. Кизилова, так само, як і Ю. Мариненко, чітко виявила свої оцінні критерії, які відбивають природу психологічного роману, а не того типу роману, який створив Самчук.

Таким чином, діалог з приводу своєрідності художнього світу Самчука триває, розширюється і поглиблюється. Його не знімають ні проблемно-тематичний, ні пообразний, ні жанрово-стильовий, ні наратологічний підходи до текстів письменника-емігранта. Стає очевидною необхідність виходу за межі однонаціонального контексту, щоб відтінити різні можливості різних моделей фіктивного світу і концепцій, типів людини, героя (антигероя).

КАТЕГОРІЯ «ЗМІНИ» У НАУКОВІЙ КОНЦЕПЦІЇ

Ф. ДЕ СОССЮРА

*Присяник Оксана, доктор філологічних наук професор,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Згідно з науковою концепцією Ф. де Соссюра, мова – це конвенційна система відношень, яка є незмінною в кожний момент свого існування; це не означає, що протягом віків мовна система першої спільноти не змінюється. Навпаки, вона змінюється постійно. Відбувається це завдяки мовленню й індивідуальним інноваціям, запроваджуваним мовним колективом на засаді, описаній Г. Тардом, у відношенні «інвенція – наслідування». Проблема лише в тому, що безпосереднього впливу на мовну систему таку, якою вона є тут і зараз, не має ніхто – ні окремий індивід, ні весь колектив (тобто всі носії мови одночасно, адже *мовний колектив* – це просто узагальнена назва сукупності реальних носіїв мови). Вони можуть здійснювати інноваційні кроки, проте їхні наслідки виявляться згодом і, цілком можливо, не так, як собі це планували ініціатори. Абсолютно неможливо, щоб усі носії мови одночасно захотіли внести у свою мовленнєву практику та мовні навички ту саму істотну зміну.